

ग्राह्य परिच्छेदांना उत्तरे पाठवणे व लोक
लेखा समितीला स्पष्टीकरणात्मक जापन
सादर करणे यासंबंधी सूचना.

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

परिपत्रक, क्रमांक पी.सि.सी-१३६२-२४८४-१-सात

सचिवालय, मुंबई-३२, दिनांक १२ मार्च १९७०.

लोक लेखा समितीला, महाराष्ट्र शासनाच्या १९६७-६८ या
वर्षाच्या विनियोजन लेखावरील आपल्या अकराव्या अहवालाच्या [वित्तीय
अनिवमितता, हानी इ.] परिच्छेद ३३ [पार] व [पाय] यामध्ये व
त्यावरील लेखापरीक्षा प्रतिसूचितामध्ये असे आढळून आले आहे की-

[१] समितीपुढे येगा-या विभागीय प्रतिनिधीकडील काही प्रतिनिधी
पुढीलप्रमाणे तारीखीनिशी येत नाहीत, समितीला ज्या माहितीची आवश्यकता
भासल्याची ती माहिती त्यांच्याजवळ नसते. परिणामतः
विभागांना येवतील मुद्द्यावर तपशीलवार टिप्पण्या सादर करण्यात त्यांचे
लागते व विभागाकडून टिप्पण्या येईपर्यंत लोक लेखा समितीला वाट पहात
येण्याचे लागते, आणि

[२] काही विभाग, लेखापरीक्षा कायलियाने पाठवलेल्या ग्राह्य
परिच्छेदांची उत्तरे विहित मुदतीत पाठवत नाहीत व सचिवालयात त्यावर
योग्य त्या उच्च पातळीवर संस्करण केल्यानंतरही त्यासंबंधी स्पष्टीकरणात्मक
जापन देऊन समितीला पाठवत नाहीत.

म्हणून लोक लेखा समितीने खालील शिफारशी केल्या आहेत.

[१] विभागांनी, लेखापरीक्षा कायलियाने पाठवलेल्या ग्राह्य
परिच्छेदांना विहित कालावधीत उत्तरे पाठवावीत व सचिवालयात, त्यावर
योग्य त्या उच्च पातळीवर संस्करण केल्यानंतर, त्यासंबंधी स्पष्टीकरणात्मक
जापन देऊन समितीला सादर करावे.

[२] समितीसमोर येगा-या विभागीय साक्षीदारांनी, नेहमी समितीला
ज्या माहितीची आवश्यकता भासल्याची आवश्यकता आहे ती आवश्यक माहिती
त्यावर ठेवून घ्यावे.

३. तत्त्वितान्तीयान् प्रमातृनिक विभागाना अगोही विनैती करग्यात येत आहे की, त्यांनी लोखेबा तमितोके तादर करावयाचे स्पष्टीकरणात्मक जापना ते संस्थित तत्त्वितान्तीयान् विभागात तत्त्वितान्त्या स्तरावर तयार करवयात आले आहे आणि त्याची योग्य रीतीने तपासणी करून घेत त्या तमितोके पाठवण्यात आले आहे याची खात्री करून घ्यावी. स्पष्टीकरणात्मक जापनात सर्व प्रस्तुत तथ्ये अंतर्भूत केलेली असावी म्हणजे तमितोपुढे उपस्थित रक्षाभागा विभागाव प्रतिनिधौना अगोवरच्या स्पष्टीकरणात्मक जापनात त्यावेळा अंतर्भूत करता आली असतो अगो कोयतोही तथ्ये तमितोपुढे देताना उपस्थित करवयाचे काम उरमार नाही.

४. शा. प्र., वि. वि. क्र. पी. ए. टी. - १३६६/८८५६/साव, दिनांक १०.०.१९५७ च्या परिच्छेद २ मध्ये दिलेल्या सूचनाचा पुनरुच्चार करण्यात येऊन असे सुचिल्याचे येत आहे की, लोक लेखा समितीपुढे उपस्थित राहणा-या प्रतिनिधाने प्रत्येक सुपंत्यात पूर्णपणे सुमरिलेली असावे म्हणजेच नव्हे तर त्याच्या नावापुढे नोंदतावा असलेल्या माहितीचा तीव्रतात मागील वर्षी त्यात कोणते माहितीपूर्ण माहिती असली पाहिजे. लोक लेखा समितीच्या बैठकीच्या वेळी सर्वेमध्ये जो प्रश्न उपस्थित होण्याचा संभव आहे अशा प्रश्नांची उत्तरे देणाऱ्यांची आवश्यक असलेल्या माहितीविषयी त्यांना पूर्ण ज्ञान असावे, त्यांचा वेळोवेळी तयारी असावी व त्यासाठी त्यांच्याजवळ पुरेगी आधार मिळाली असावी. अशा प्रकारे लोक लेखा समितीच्या बैठकीतील सर्वेच्या मागील पूर्ण व त्यामागील माहिती तत्त्वगो उपलब्ध असली पाहिजे.

लोक लेखा समिती व अंदाज समिती यांचे अहवाल व त्यांच्याकडून आलेले इतर संदर्भ यावर कार्यवाही करण्यासंबंधीची व सभन्वयाची कार्यपद्धती.

समित्यांना आवश्यक असलेली माहिती देणे.

३९. लोकलेखा समिती/अंदाज समिती/सार्वजनिक उपक्रम समिती यांनी माहिती पुरवण्यासंबंधी केलेल्या धर्मात त्यांना सर्वोच्च प्राथम्य द्यावे. ज्यासाठी दीर्घ कालावधीची आवश्यकता आहे अशी परिस्थिती एखाद्या प्रकरणात असल्याखेरीज, आणि अशा प्रकरणातही समित्यांना त्यासंबंधी जागीव देऊन, त्या समित्यांना आवश्यक असलेली माहिती महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाने विहित केलेल्या कालावधीत न पुकता द्यावी. याबाबतीत तत्त्वर व पुरेसे लक्ष दिले जात असल्याची खात्री करून घेण्यासाठी प्रत्येक विभागातील उपसचिवांच्या दजमिर्जा वहीत दर्ज नसलेल्या अधिका-याला पदनिर्देशित करावे.

एखाद्या व्यक्ती विनियोजन लेखे व संबंधित लेखापरीक्षा प्रतिवेदने सभागृहातमोर ठेवल्यावर महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाने विहित केलेल्या कालावधीत ती लेखापरीक्षा कार्यालयाकडून तपासून मिळाल्यावर सचिवालयीन विभागांनी याबाबतीत वित्त विभागाने निदेश दिल्याप्रमाणे विनियोजन लेखे इत्यादी व दर्जवलेल्या दत्तमत अनुदानांमध्ये/भारित विनियोजनांमध्ये वाढ होण्यात कारणीभूत होणा-या कारणांचे व परिस्थितीचे स्पष्टीकरण देणारी टिप्पणी महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाला अग्रेषित करावी.

४०. विधानमंडळ सचिवालयालाकडे पाठवण्यापूर्वी लोक लेखा समितीच्या शिफारशीवर केलेल्या कार्यवाहीच्या सर्व लेखी टीपा/विवरणपत्रे लेखापरीक्षा कार्यालयाकडून पातून घ्यावेत.

लोक लेखा समितीपुढील ताख

४१. प्रशासनिक विभागातील शासनाचे सचिव शासकीय विभागाचे प्रतिनिधित्व करतील व ते लोक लेखा समितीपुढे ताख देतील कारण, व्यवहारांपासत अधिक वस्तुनिष्ठ व अलिप्त दृष्टिकोन देणे त्यांना विभाग प्रमुखापेक्षाही अधिक योग्यता रातीने जमेल. लोक लेखा समितीच्या सदस्यांनी विचारलेल्या प्रश्नांना ताब्यातमोर लेखी उत्तर देणे.

आणि शासकीय कंपन्या यांच्या वाचतात संबंधित स्वायत्त संस्थेचा
अध्यक्ष किंवा संबंधित शासकीय कंपनीचा कार्यकारी प्रमुख हा शासनाच्या
सचिवाला तलाव्य करील. लोक लेखा समितीपुढे हजर होणा-या
विभागाच्या प्रतिनिधींची संख्या नेहमी कमीत कमी असावी हे लक्षात ठेवावे.

३२ लोक लेखा समिती लेखापरीक्षा परिच्छेदामध्ये समाविष्ट असलेल्या
प्रकरणाशी संबंधित वस्तुस्थितीची तपूर निश्चित माहिती मिळवण्याच्या
दृष्टीने शासनाच्या सचिवाची वाचणी घेते. समितीसमोर साक्षीदार
म्हणून हजर रहावयासाठी पोलावण्यात आलेल्या अधिका-याला दुय्यम
कार्यावाहीत प्रकरणाशी संबंधित असलेले मूळ आलेख तसेच महालेखाकारांनी
अग्रिम केलेल्या प्रारूप पारच्छेदाची ज्यामध्ये तपासणी करण्यात आली ती
फाईल यातही विषयाशी संबंधित असलेली सर्व कागदपत्रे व फाईली यांची तपूर
माहिती असावी अशी अपेक्षा आहे. खासा प्रकल्पाची योजनेच्या जागेवर
जाऊन तपासणी करणे आवश्यक आहे असे वाटले तर कालमर्यादित ते होणे शक्य
असेल तर ते हाती घेण्यात यावे. लोक लेखा समिती लेखापरीक्षा परिच्छेदाची
तपासणी कराल त्यावेळी हे आलेख अधिका-याकडे उपलब्ध असावेत. समिती
पुढे ताल देताना त्मारे तंदर्भिकरिता प्रकरणाच्या सर्व बाजूंचा समावेश असलेली
तसेच प्रकरणावर केलेल्या कार्यवाहीचा कालक्रम स्पष्टपणे दर्शवणारी, व्यापक
टिप्पणी त्मारे करण्यात यावी. यापूर्वीच्या कोणत्याही लेखापरीक्षा
प्रतिवेदनान्वये असा प्रकारची अनियमितता घडल्याचे आढळून आले आहे काय
याचीही पडताळणी करावी व तसे खास प्रकरण असल्यास त्या प्रकरणाशी
संबंधित असलेली कागदपत्रे व साक्षारशी यांचे शासनाने केलेली कार्यवाही
विचारात घ्यावी व समितीच्या तपासणीच्या वेळी याचाचतीतील तपूर माहिती
उपलब्ध करून देण्यात यावी. साक्षीदारांची उत्तरे नेमकी व सुददेसूद असावीत
अशी समितीची अपेक्षा असेल. साक्षीदाराने केलेले प्रत्येक विधान अशिलेखाच्या
तंदर्भित तपूर करता येण्यासारखे असे पाहजे. समितीने उपस्थित केलेल्या
खासा पुढील माहिती सात्कार्य उपलब्ध होण्यासारखी नसल्यास ती
संतुष्टीची देऊन करून माहिती पाठवण्यासाठी काही कालावधी मागून
देण्यात यावी. समितीने विचारलेल्या प्रश्नांना उत्तर देताना साक्षीदाराने
संदिग्ध व गोप्यपरीज केलेली उत्तरे देणे तसेच आपली असे किंवा धारणा
काढत करणे योग्य नाही व ते टाळावे. [शासनाने सचिव व विभाग
प्रमुख यांना हे लक्षात ठेवावे.]

परिशिष्ट - तीन

11. It is noticed that the memoranda or statements containing explanation in respect of irregularities pointed out in Audit Report are some-time submitted to the Public Accounts Committee long after the prescribed period, thereby leaving no time for their scrutiny by the Audit and study of the papers by the Committee. It is also noticed that in some cases the memoranda are not carefully processed and got approved at the Secretary's level, with the result that fresh facts and arguments (which were naturally not susceptible of verification at that late stage) are brought out by the departmental representatives while tendering evidence before the Committee. Government, therefore, desires that the explanatory memoranda or statements of the Departments should be duly examined personally by the Secretaries concerned and also got vetted by the audit in good time before their submission to the Committee.

12. Government hopes that the Secretaries to Government and Heads of Departments will scrupulously follow the instructions contained in the above paragraphs.

(G.C.M., F.D.No.PAC-1366/8856/VII, dated 10th July 1967)